

Učni načrt in učne knjige meščanske šole v Krškem.

II.

Ako ni temelj poslopja dober, tudi zidovje ne more trdno stati. Če se podlagi ne zaupa, tudi nastavek ni brez suma. Vsaki šoli je gotovo učni načrt temelj vsemu šolskemu poslovanju; učne knjige, šolske in domače naloge se morajo ozirati na učni načrt. Učnemu načrtu krške meščanske šole pa niso posebno zaupali, kakor smo jasno povedali v prvem svojem članku. Ta nezaupljivost se je razširila v novejšem času tudi na učne knjige.

V prejšnjih časih sicer že učiteljstvo ni posebno zaupalo učnim knjigam, ker so bile za slovenske, nemščine nezmožne otroke pretežke. V tej zadevi je bil n. pr. katehet že od začetka obupal nad nemškim katekizmom v prvem razredu. Enako je obupal tudi učitelj geometrije v tem razredu. Ker so otroci komaj nemško brati znali, je odložil katehet nemški verouk in rabil menda slovenski katekizem; učitelj risanja se je pa pri geometriji posluževal — sicer ne slovenščine, ampak krede, šolske table, raznih modelov itd. Z nemškimi učnimi knjigami se je dalo še najlozje izhajati pri predmetih, ki jih mora učitelj nazorno poučevati, n. pr. pri prirodopisu, zemljepisu, risanju, za katere predmete ima šola od nekdanj vse polno lepih in dragocenih učil. Za te predmete so pa tudi učne knjige izvrstne, posebno iz Tempškega zaloge. Za fiziko ima učilnica tudi lepe priprave; toda ta predmet je sam na sebi težak, in nemški učni jezik ga otežuje še bolj. — Veliko križev je pri zgodovini z nemškim učnim jezikom in z nemškimi knjigami — pri slovenskih otrokih, dokler ne umejo nemščine, kar se ne zgodi pred vstopom v drugi razred. Veliko spretnosti mora imeti učitelj nemščine, če rabi tudi izvrstne knjige, kakršne so n. pr. Schreiner-Bezjakove nemške vadnice. Ako bi te knjige uvedli vsaj v 1. (ali tudi 2.) razred nemške meščanske šole, bi izhajali še najlozje in bil bi še najboljši uspeh, ki bi ga dosegli po racionalni metodi.

Toda če dobe slovenski otroci v roke iste knjige kakor nemški učenci, je to pedagoška nesmisel. In vendar so rabili in še rabijo take knjige na tej šoli, in to še celo od avtorja, ki je v te knjige stlačil citate najtežjih nemških pisateljev in pesnikov.

Učne knjige pa, ki jih rabijo, so vse potrjene za meščanske šole od ministrstva. Po zakonu je te knjige izbrala domača učiteljska skupščina, kar je potem od slučaja do slučaja potrdil deželni šolski svet.

Kakor znano, imamo tudi za slovenske meščanske šole vse knjige, razen za računstvo in slovenski jezik. Te knjige so tudi potrjene od ministrstva. Smeli bi jih morebiti rabiti, vsaj paralelno z nemškimi, tudi na krški meščanski šoli, toda uvedene niso. Za slovenski jezik pa so rabili in deloma še rabijo Končnikovo 4. berilo in Končnikovo slovnico. Ti dve učni knjigi, o katerih vobče lahko trdimo, da sta uporabni na meščanski šoli, sta potrjeni pa le za splošne ljudske in ne za meščanske šole. Čuli smo nasvet, da bi namesto teh uvedli slovenske učne knjige, ki so v rabi na srednjih šolah. —

Vprašanje pa je: Kje se bolj približujemo zakonu, če uvedemo na meščanske šole učne knjige srednjih šol ali učne knjige splošnih ljudskih šol? Naša misel je, da so slednje knjige primernejše; saj tudi meščanske šole sodijo v

kategorijo javnih ljudskih učilnic in ne v vrsto srednjih šol. To vprašanje smo izprožili zaradi tega, ker so se merodajni faktorji pri krški meščanski šoli izpodtikali nad uvedenimi učnimi knjigami za slovenski jezik, ne da bi vedeli nasvetovati, katere druge knjige bi po zakonitem potu uvedli potlej, ako odstranijo sedanje. — Tudi tukaj bi se torej reklo: Kritikovati je lahko, ali bolje narediti — je težko.

Kritikujoči glasovi.

V zadnjem času stopa v ospredje važno vprašanje o slovenskem meščanskem šolstvu, ki je neizmerne pomena za izobrazbo srednjega stanu. Ni ga naroda, ki bi bil glede meščanskih šol tako na slabem, kakor smo Slovenci.

Jako umesten članek o tem poglavju je priobčila dne 14. t. m. »Edinost«, ki ga objavljamo svojim čitateljem, da ne izgine brezsledno mimo slovenskega učiteljstva.

»Edinost« piše:

„Slovensko“ meščansko šolstvo in oblasti.

Kakor je napis tega članka ironija, tako je tudi ironija postopanje vseh oblasti v stvari slovenskih meščanskih šol. Ironija in preziranje šolskih zakonov po vsem Slovenskem! V Avstriji je namreč kakih 800 meščanskih šol, slovenske deške meščanske šole pa nimamo Slovenci niti ene! Le Uršulinke v Ljubljani imajo privatno slovensko dekliško šolo te vrste. Da nimamo niene take šole, po kakršni hrepenimo že več nego trideset let, tega nismo mi krivi, tega na Goriškem in Kranjskem niti zakonodajalca (deželna zbornica) nista zakrivila. V prvi in drugi deželi sta deželna zbornica pred 30 in več leti sklenila po vladni inicijativi v tej stvari dobre šolske zakone, ki so seveda tudi bili sankcionirani in so torej veljavni. Za Goriško zahteva zakon, da se »po možnosti« osnuje za vsak šolski okraj meščanska šola. Zakaj torej ne osnujejo niti ene za slovenski del te pokrajine?! Ali ni možno?

Pred 30 ali pred 20 leti morda res ni bilo še umestno, da bi se bile postavile na Goriškem tri meščanske šole, na primer v Gorici za okraj goriške okolice, v Tolminu in Sežani. Tedaj so morali veliko trositi za splošne ljudske šole. Tedaj niso bile še dovolj organizovane in preskrbljene z vsem. Tedaj tudi javnost in razni faktorji v državi niso še zahtevali toliko znanja, ki se pridobiva zlasti v meščanski šoli. Ali dandanes ne more človek samo z izobraženostjo, pridobljeno v ljudski šoli, priti do boljšega kruha. Srednje šole pripravljajo za višji stan, ljudske za nižji, meščanske pa za srednji stan. Nam Slovencem pa manjka posebno srednjega stanu! In manjka ga posebno zaradi tega, ker nimamo učilnic, v katerih bi se praktično izobrazili v tem oziru. — Naše oblasti na Goriškem, okrajni šolski sveti, so tako nemarni in nedelavni, da v 30 letih niso osnovali niti ene meščanske šole za Slovence. Ako si često ena sama občina more postaviti šolsko poslopje za 50—100.000 K, zakaj ne bi mogel ves okraj postaviti takega poslopja?

Še večjo nedelavnost moramo očitati kranjskim šolskim oblastim. Ondi je zakon o tej točki star 32 let. Ta zahteva, da mora vsak šolski okraj ustanoviti najmanj eno meščansko šolo. Faktično pa ima od 12 šolskih okrajev le krški okraj — nemško deško šolo te vrste. Kakor so Slovenci edini narod v Avstriji, ki nima slovenske meščanske šole, tako je Ljubljana edino glavno mesto v

Avstriji, ki je brez javne meščanske šole. — Govoré, da bo jeseni v Postojni otvorjena meščanska šola in da ljubljansko mesto tudi zahteva tako šolo. Toda dozdanismo še čitali, da bi za Postojno iskali meščanskih učiteljev, ali da bi bil deželni šolski svet pritrđil ljubljanskemu mestnemu svetu. Le to čitamo, da za nemško meščansko šolo v Krškem iščejo učiteljev, od katerih se pa niti ne zahteva znanja slovenščine! In to vzlic dejstvu, da so ondi vsi otroci Slovenci.*) Nē moremo pač umeti, zakaj se šolske oblasti na Kranjskem ne ganejo, da bi kranjski Slovenci dobili, kar jim gre po zakonu? Zakon, ki bi se pač moral izvršiti, vendar odločno zahteva to. Dotične naredbe in ukazi, ki sta jih izdala ministrstvo in deželni šolski svet sam, so ugodni in natančni. Ljudstvo samo želi takih šol. Dejanske potrebe hočejo imeti zdaj višjo naobrazbo. Glede pokritja stroškov ni treba biti več v skrbeh, zakaj gospodarske razmere n. pr. na Gorenjskem in Dolenjskem so se izboljšale.

Ako so razmere glede meščanskih šol na Goriškem in Kranjskem z ozirom na zakonite določbe grda ironija, so na Štajerskem ti odnošaji pravo zasmehovanje Slovencev. Spodnještajerski Slovenci, za katere so osnovali že največ takih ljudskih šol, v katerih je v višjih razredih veliko preveč nemščine, imajo namreč le nemške meščanske šole v Celju, Ptuju, Mariboru, Radgoni. V Ljutomeru bi bila pa na pravem mestu slovenska meščanska šola. Ondi imajo že 50 let en sam razred privatne nemško-slovenske realke. Toda višji faktorji se nočejo usmiliti tega pritlikavca. Seveda: če bi ga povzdignili, bi koristili le Slovincem. Slovenske občine: Žalec, Trbovlje, Sevnica so prosile v deželnem zboru, ki po zakonu ustanovlja meščanske šole, od slučaja do slučaja, da bi jim dali takih učilnic. Toda nemška gospoda v Gradcu le zafrkava Slovence. Očita jim: »Nimate sposobnih učiteljev!« Prva laž. Pravi jim: »Nimate slovenskih knjig!« Druga laž. Predbaciva: »Slovenski otrok se že v štajerski ljudski šoli toliko uri v nemščini, da lahko prestopa v nemško meščansko šolo.« Grdo pačenje resnice. Zasmehujejo kranjske Slovence, češ: »Še kranjski Slovenci so zadovoljni z nemško meščansko (krško) šolo, pa bi mi štajerski Nemci svojim slovenskim rojakom, ki tako potrebujejo nemščine, dajali slovenskih meščanskih šol? — Kaj še!« — Tako torej! Zakaj pa niso dostavili še tega: Kdor trpi škodo, temu se ljudje še rogajo!

Dopisi.

Istra.

Toni-jada. Toni prorok zašao na zemlju, da plače sudbinu rodjenog si grada, velezaslužnog u svakom pogledu. Plače, više i molí raširenim rukama svemogućega Boga, da usliši njegovu molbu najme, da otpravi na promjenu zraka osobe, koje nisu dostojne njegovog rodjenog grada, u kome ugledalo svjetlost ljudi svjetske slave — čeličnih Hrvata.

Velemudro tuži se: »Sve naše molbe, tužaljke i putužbe na razne crkvene (?) i svjetske oblasti proti poznatim osobam, koje su krive našem nazadku i našoj neslozi, ostale su na žalost neuvažene i neuslišane.« Čudno, da proroku Toniju nije išlo sve na ruku, kao i nezallice velevažnog grada sa kratkovidnim . . .

*) To je sedaj drugače. Glej tozadevni razpis v današnji številki! Uredn.

»Spomenute oblasti misle valjda, da se mi iz objesti tužimo, ali će se uvjeriti prije ili kasnije — samo da ne bude prekasno — da smo imali sto razloga tužiti se i da bi izkazale veliku uslugu narodu, kad bi bile naše pritužbe na vrieme poslušale i uvažile.« Dobro je, pope Toni! Zar da se za jednog eksaltiranog popa sele tolike osobe ni krive ni dužne na promjenu zraka? Promjene zraka stoje, pa se svakom ne da izložiti se takvom luksusu. Toni neka radje pronadje pravičnih uzroka, na kojima će temeljiti svoje pritužbe i koje će podpisati mameluci nipošto on, pak će sve odpustovat ali ne na promjenu, već na uvieke.

»Mi ne spominjemo osoba, jer su te poznate svakomu, koji se za naše odnošaje ikoliko brine.« Tko se nebi brinuo za odnošaje tako znamenitog grada, koji je bio pun slave, dok bilo vina i ljudi, koji su ga nastojali poslužiti u svakom pogledu. Sada toga nejma, pa zato treba udariti pritužbama na osobe, kojih dopisnik »N. Sloge« neće niti spominjati, jer su svakomu poznate; poznaju ih i vrabci u stogu, a kamo ne bi pop Toni.

»Te osobe poznate su našim poglavarom i prvakom u Pazinu.« Kako nebi bile poznate i poglavarom i prvakom, ta pope zna, da se je tužilo na vse strane, makar i krivo, zato ništa; tužba je tužba. Oblasti i stranke ne smiju stvar ispitati, već odmah naložiti osobam, da se sele, jer to želi pop. Počekaj malo, pope: dvoje glasovitog trifoliuma svojevoljno već otišlo, a treći moljaka na odlazak, jer neće, da ima više posla s onakvim čovjekom à la pope Toni.

»Talijanska stranka nemiruje; ona ruje potajno po čitavoj občini, napose pak ovdje, gdje je našla ugodno tlo i gdje njoj idu znalice i nezallice na ruku i takove, koje bi ju morale svimi silami pobijati.« Ovakav sud može izreći samo pop, a na svjetlo iznesti »Naša Sloga« iz Pulja, jer je napereno najviše proti učitelju, Talijanska stranka nije nikada mirovala, kao što ne miruje niti danas. Svakomu stvoru prirodjen je nagon napretka, pa da onda stoje ljudi oko talijanske stranke prekrštenih ruku? Popu to ne ide u glavu, pa misli, da je stranka našla ugodno tlo u osobama, kojih on ne spominje. To je popovska podlost! Čovjek je odmah najzagriženiji Talijan, ako neće občiti s onakvim čovjekom, kakav je pope Toni. Pope, vi se varate! Znalice s onakvim čovjekom ne mogu slagati, a barem da bi znao nezallice vući za nos, pa bi išlo sve, kao po »batudi«.

»Molimo naše prvake, da uvažave već jednom naš opravdani vapaj, jer bi se mogli pokajati — kad bude prekasno.« Čemu moliti, kad se je tužilo i zahtjevalo, da se odstrani trifolium znamenitog, narodnog i što ja znam kakvima epitetima dostojnog grada.

Takve viesti tura u sviet ona, istarskomu učiteljstvu poznata novina iz Pulja, a učiteljstvo ju još potpomaže. Svaki istarski učitelj, koji je predbrojnik onakvom glasilu, dok u onakvom smjeru piše, jest čovjek bez . . . . . zato bilo bi pametno, da se sve učiteljstvo otrese onakvog glasila, a gavrani nek grakću što im drago.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za kranjski okraj je imelo dne 11. t. m. v Šmartnu pri Kranju svoj redni občni zbor. Udeležilo se ga je 26 članov. Razen običajnih točk (pozdrav, poročilo tajnikovo in blagajnikovo, razne volitve) je bil na